

'Wat te doen als basisschool bij seksueel misbruik?'

en andere vragen & antwoorden

Inhoud

Vragen

1. Hoe weet ik of een kind misbruikt wordt?	4
2. Is grensoverschrijdend gedrag hetzelfde als seksueel misbruik?	4
3. Hoe vaak komt het voor?	5
4. Is seksueel misbruik strafbaar?	5
5. Hoe weet ik of een spelletje tussen kinderen over de grens gaat?	5
6. Wat doe ik als een spelletje over de grens gaat?	6
7. Seksspelletjes zijn toch normaal bij kinderen?	6
8. Welke signalen kunnen wijzen op seksueel misbruik?	7
9. Buikpijn kan toch ook een andere oorzaak hebben?	7
10. Waarom praten kinderen niet over misbruik?	8
11. Wat doe ik als het tussen kinderen echt te ver gaat?	8
12. Wat kan ik doen als ik vermoed dat een kind misbruikt wordt?	9
13. Wat moet ik doen als een kind door een medewerker wordt misbruikt?	12
14. Wat kunnen we als school doen bij misbruik door een leerling?	14
15. Waarom moet je als school altijd snel ingrijpen?	16
16. Kunnen we als school zelf een onderzoek instellen?	16
17. Mogen ouders hun kinderen ondervragen?	17
18. Moet een verdachte medewerker naar huis worden gestuurd?	17
19. De school moet zijn personeel toch ook beschermen?	17
20. Waar kan de aangeklaagde medewerker zijn verhaal kwijt?	18
21. Hoe voorkomen we grote onrust bij ouders?	18
22. Wat kunnen we als school doen om misbruik te voorkomen?	19

Bijlagen

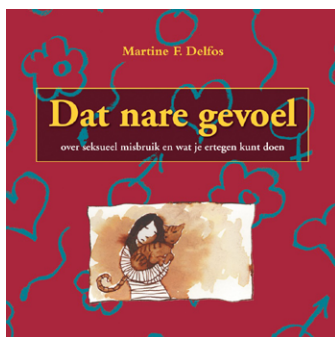
A Signalen voor mogelijk seksueel misbruik van kinderen	24
B Het Vlaggensysteem	26
C Adressen & websites	27

Voor leerkrachten en directies

Deze folder is voor alle scholen die willen weten wat ze moeten doen bij een vermoeden van seksueel misbruik. Daarbij gaat het zowel om grensoverschrijdend seksueel gedrag tussen kinderen als om seksueel misbruik door een leerkracht of andere volwassene. In deze folder beantwoorden we veel gestelde vragen, zoals: Hoe weet je of een kind misbruikt wordt? En: Wat moet je als school wel en juist niet doen?

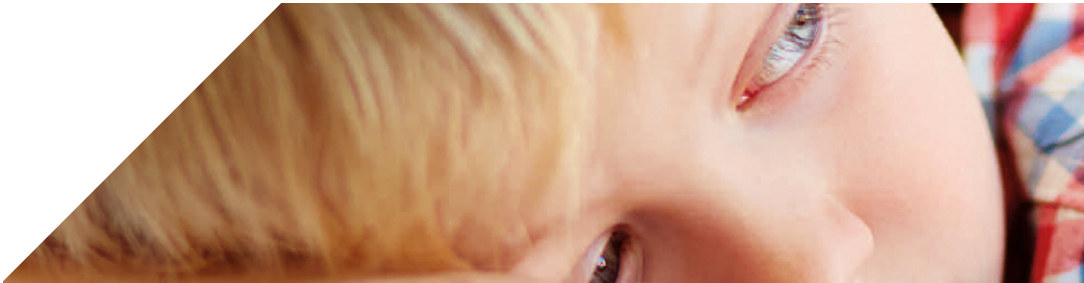
In het kort

- ▶ Als school ben je primair verantwoordelijk voor de veiligheid van kinderen op school. Zodra er een vermoeden is van (seksueel) misbruik, is het belangrijk om in actie te komen.
- ▶ Elke school is verplicht om te werken met de *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*.
- ▶ Als school hoeft je niet zelf te bepalen of er sprake is van (seksueel) misbruik. Een school hoeft ook geen hulpverlening te bieden. Het onderzoek hiernaar gebeurt door instanties als Veilig Thuis en de zedenpolitie, waarna Veilig Thuis de hulpverlening op gang kan brengen en overdraagt aan het Sociale Wijkteam, dat de hulp vervolgens coördineert.

Boek voor kinderen

'Dat nare gevoel' van Martine Delfos is een boek over seksueel misbruik en wat je ertegen kunt doen. Het boek is bedoeld voor meisjes en jongens in de bovenbouw van de basisschool en op de middelbare school, maar ook voor volwassenen.

1. Hoe weet ik of een kind misbruikt wordt?

De ervaring leert dat seksueel misbruik bijna nooit zichtbaar is. Kinderen die misbruikt worden, praten daar uit schaamte en loyaliteit niet gemakkelijk over. Wees alert op de signalen, durf te overwegen dat een kind te maken heeft met grensoverschrijding. Het signaleren van grensoverschrijdingen is niet een kwestie van de 'juiste' techniek onder de knie krijgen of het doorlopen van een lijstje met signalen. Het gevoelig worden voor mogelijke signalen en het bespreekbaar kunnen maken, begint met een aandachtige, open houding.

2. Is grensoverschrijdend gedrag hetzelfde als seksueel misbruik?

Nee, bij seksueel misbruik gaat het om seksuele handelingen onder meer binnen een afhankelijkheidsrelatie. Bijvoorbeeld als 1 van de ouders een kind dwingt tot seks of als er sprake is van seksuele handelingen tussen een leerkracht en een kind.

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat het om seksueel getint gedrag dat een kind niet wil. Dit kan verbaal, fysiek of non-verbaal gedrag zijn. Een andere term voor seksueel grensoverschrijdend gedrag is seksuele intimidatie.

3. Hoe vaak komt het voor?

Landelijk onderzoek wijst uit dat 1 op de 3 vrouwen ooit seksueel geweld heeft meegemaakt. Voor mannen geldt dit voor 1 op de 20. 1 op de 5 vrouwen heeft hier al voor haar zestiende jaar mee te maken gehad. Voor mannen is dit 1 op de 25. In de meeste gevallen gaat het om op een kwetsende manier aangeraakt of vastgepakt worden.

4. Is seksueel misbruik strafbaar?

Ja, seksueel misbruik, zoals aanranding en verkrachting, is strafbaar. Deze overtredingen vallen onder het Wetboek van Strafrecht. Vanaf 1 januari 2010 is het ook strafbaar om kinderen opzettelijk seksuele handelingen te laten zien. Ook is het strafbaar om op internet minderjarigen opzettelijk te verleiden tot seksuele handelingen.

5. Hoe weet ik of een spelletje tussen kinderen over de grens gaat?

Een spelletje tussen kinderen gaat over de grens als het ene kind een ander kind dingen laat doen die het niet wil. Voor leerkrachten is dit soms lastig om te zien. Wees alert op seksuele spelletjes tussen kinderen met een leeftijdsverschil. In die situaties is er eerder sprake van dwang. Let ook op kinderen die seksuele kennis hebben en gedrag vertonen dat eigenlijk niet bij hun leeftijd past. Ook dat kan een signaal zijn van seksueel misbruik. Een handige methodiek is het Vlaggensysteem, [zie bijlage B](#).

Let op

Bedenk dat de seksuele lading die volwassenen aan de spelletjes tussen kinderen geven, voor kinderen nog niet aanwezig is. Alleen als je merkt dat een kind iets heeft moeten doen dat hij of zij niet wilde, is er sprake van grensoverschrijding.

Let op

Grensoverschrijdingen staan vaak niet op zichzelf. Vaak hebben ze een achterliggende oorzaak. Bij kinderen die grensoverschrijdend gedrag vertonen, is er vrijwel altijd een reden voor dit gedrag: ervaring met seksueel misbruik of opgevoed zijn met te strenge of juist te weinig grenzen. Dit vraagt om professionele begeleiding en soms hulpverlening.

Meer weten?

Kijk voor een overzicht van de seksuele ontwikkeling van kinderen in de basisschoolleeftijd op [scholenveiligheid.nl](https://www.scholenveiligheid.nl)

6. Wat doe ik als een spelletje over de grens gaat?

Ga met de kinderen praten als je ongewenst seksueel gedrag ziet. Net als bij andere botsingen (ruzies, pesterijen) kan je grenzen stellen aan het ongewenste seksuele gedrag en zeggen dat het niet mag. Vraag de kinderen naar hun gevoelens over het gebeurde en laat ze eventueel excuses aan elkaar maken. Maak vervolgens duidelijke afspraken met de kinderen hoe ze ervoor gaan zorgen dat het niet meer gebeurt, zodat de kinderen zich weer veilig voelen op school.

7. Seksspelletjes zijn toch normaal bij kinderen?

Seksuele spelletjes horen inderdaad bij de normale ontwikkeling van kinderen. Peuters en kleuters spelen bijvoorbeeld 'doktertje'. Voor kinderen is dat een fantasiespel, net zoals 'vadtje en moedertje'. Met deze spelletjes onderzoeken kinderen elkaars lichaam en leren ze hun eigen lichaam kennen. Het zijn experimenten die horen bij het opgroeien. Ook imiteren kinderen wat ze bijvoorbeeld op tv of computer zien.

8. Welke signalen kunnen wijzen op seksueel misbruik?

De meest voorkomende signalen bij kinderen zijn: een hechtingsstoornis, slaapproblemen, bang zijn in het donker, onzindelijkheid, chronische buikklachten, specifieke angsten (piemels, slangen, bepaalde geuren, associaties met sperma), angst voor mannen en vooral voor een speciale man, apathie en zich terugtrekken in de eigen fantasiewereld (soms met een denkbeeldig vriendje), stemmetjes opzetten, zich niet willen uitkleden, driftbuien, vertraagde spraaktaalontwikkeling, afwijkend looppatroon, kramp, knietjes tegen elkaar, problemen met zitten en/of (fiets)rijden. Andere signalen zijn: wippen op de stoel, ergens tegenaan schuren, met de hand tussen de benen zitten, excessief masturberen, terugkerende urineweginfecties, vaginale infecties en/of anale afwijkingen en seksueel getint gedrag.

9. Buikpijn kan toch ook een andere oorzaak hebben?

Dat klopt. Veel van de signalen kunnen ook op iets anders wijzen. Ga ervan uit dat 1 signaal op zich niet betekent dat een kind misbruikt is; het gaat om meerdere signalen. Beschouw de lijst met signalen daarom als hulpmiddel. Wees vooral alert en maak contact met het kind, bied vertrouwen en heb aandacht voor wat er aan de hand kan zijn.

Signalen herkennen?

Voor een lijst van signalen bij kinderen, zie bijlage A.

Wees vooral alert

en maak contact met het kind, bied vertrouwen en heb aandacht voor wat er aan de hand kan zijn.

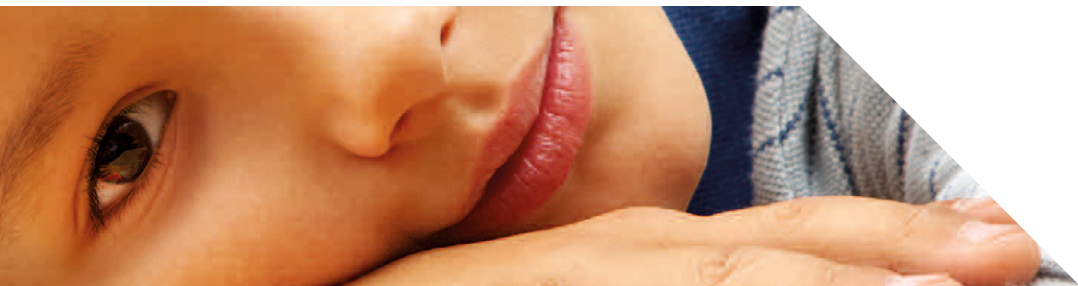
10. **Waarom praten kinderen niet over misbruik?**

Kinderen durven er vaak niet over te praten. Ze schamen zich en hebben het idee dat ze zelf schuldig of medeplichtig zijn. Vaak is de pleger een bekende, bijvoorbeeld de leerkracht of een van de ouders. Uit loyaliteit praten ze er niet over. Soms wordt een kind het zwijgen opgelegd door chantage of dreiging met geweld. En soms is een kind bang dat het niet geloofd wordt of merkt het dat pogingen om over het misbruik te praten, niet worden gehoord. Ook komt het voor dat slachtoffers niet weten bij wie ze terecht kunnen.

11. **Wat doe ik als het tussen kinderen echt te ver gaat?**

Bij ernstig grensoverschrijdend gedrag is het allereerst belangrijk dat je als leerkracht de schoolleiding informeert. Met elkaar kunnen jullie kijken of er verdere stappen gezet moeten worden. Daarnaast is het belangrijk om de betrokken ouders over de situatie te informeren. Doe dit op tijd, zodat het verhaal van de school eerder thuis is dan de kinderen. Door ouders te informeren, wil je ze betrekken niet alarmeren. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor het welzijn van hun kinderen. Wanneer kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen op school of hier slachtoffer van zijn, moet de school met ouders in gesprek over de zorgen om het kind en de ouders, wanneer nodig, motiveren tot hulpverlening. Voor advies kan school contact opnemen met Veilig Thuis of de zedenpolitie.

Wanneer kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen op school of hier slachtoffer van zijn, moet de school met ouders in gesprek over de zorgen om het kind.

12. Wat kan ik doen als ik vermoed dat een kind misbruikt wordt?

Onderstaand stappenplan is volgens de *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*.

Stap 1 Schrijf de signalen op

Als je ziet dat een kind verandert, bijvoorbeeld doordat het meer teruggetrokken of juist agressiever is, dan kunnen dat signalen zijn dat een kind problemen heeft. Vertrouw als leerkracht op je intuïtie en 'niet-pluisgevoel' en probeer helder te krijgen waar dat gevoel vandaan komt. Waar zijn je vermoedens op gebaseerd? Noteer altijd wat je ziet en houd feiten en veronderstellingen uit elkaar.

Maak een overzicht van je observaties:

- ▶ Welke signalen zie je bij het kind (gedragmatig, lichamelijk, emotioneel)? Wat is het verschil met voorheen?
- ▶ Zie je patronen in signalen: (sinds) wanneer, hoe vaak (nemen ze soms toe of af)?
- ▶ Wat is door het kind zelf naar voren gebracht?
- ▶ Zijn er bijzonderheden over het gezin/broertjes/zusjes/leerprestaties?
- ▶ Zijn er omstandigheden die mogelijk wijzen op seksueel misbruik?

Stap 2 Overleg over je vermoedens

De tweede stap is dat je overlegt, allereerst met je collega's. Delen zij je zorgen? Wat is de geschiedenis van het kind/het gezin binnen de school, zijn er eerdere vermoedens, signalen? Zijn er andere kinderen van het gezin bekend met overeenkomstige signalen? Zijn er andere verklaringen mogelijk voor de signalen?

Let op

Wijzen de signalen overduidelijk op een acuut onveilige situatie? Neem dan direct contact op met Veilig Thuis of met de zedenpolitie!

Let op

Ga niet zelf praten met een kind. Gesprekken met kinderen over vermoedens van seksueel misbruik moeten bij voorkeur door een persoon met expertise op dit gebied gevoerd te worden, bijvoorbeeld door iemand van Veilig Thuis of van de zedenpolitie.

Overleg ook met mensen die informatie kunnen geven over seksueel misbruik, zoals een deskundige collega, de interne vertrouwenspersoon of de jeugdarts van de GGD. Ook kun je Veilig Thuis anoniem raadplegen voor advies; hier hoeft geen melding op te volgen. Het doel is zoveel mogelijk duidelijkheid te krijgen over de situatie. Bepaal met elkaar een strategie, verdeel de taken en wijs iemand aan die de verdere stappen gaat coördineren.

Stap 3 Praat met ouders

De derde stap is dat je gaat praten met de ouders. Zij moeten in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken worden bij jullie zorgen om het kind. Zij zijn immers primair verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het kind in een veilige omgeving. In het gesprek met de ouders gaat het erom dat je als leerkracht allereerst de signalen – de feiten en waarnemingen – bespreekt en de ouders uitnodigt daarop te reageren. Pas na deze reactie kun je mogelijke interpretaties en vermoedens bespreken.

Soms is het niet verstandig om met ouders te praten, namelijk als de veiligheid van het kind in het geding komt. Vermoed je seksueel misbruik door 1 van de ouders? Praat niet rechtstreeks met een vermoedelijke pleger, maar doe in dat geval direct een melding bij Veilig Thuis.

Stap 4 Weeg de aard, ernst en risico op seksueel misbruik

Je hebt nu mogelijk voldoende informatie om te beoordelen wat er precies aan de hand is en hoe ernstig de situatie is. Vermoed je seksueel misbruik, bespreek de verzamelde informatie dan met personen met expertise op het gebied van seksueel misbruik van kinderen.

Stap 5 Beslis: hulp organiseren en/of een melding doen?

Na de beoordeling van de uitkomsten moet er een beslissing genomen worden.. Er zijn 3 mogelijkheden:

1. Het vermoeden klopt niet. Er is een andere reden voor het gesignaleerde gedrag. Ouders kunnen zo nodig, verwezen worden naar hulpverlening of opvoedingsondersteuning.
2. Het is nog steeds niet duidelijk of de problemen met seksueel misbruik te maken hebben. Overleg met Veilig Thuis over je twijfel.
3. Er is een gegrond vermoeden van seksueel misbruik. Stem altijd eerst af met de zedenpolitie.

Bespreek met de ouders dat je vanuit je verantwoordelijkheid als professional een melding gaat doen bij Veilig Thuis. Hierbij kun je ook gebruikmaken van het schoolmaatschappelijk werk, Jeugdgezondheidszorg (GGD), Centrum Seksueel Geweld en het Sociale Wijkteam.

Na acceptatie van de melding gaat de verantwoordelijkheid voor onderzoek en het op gang brengen van hulp naar Veilig Thuis.

Let op

Alleen Veilig Thuis of de politie kan seksueel misbruik onderzoeken en vaststellen.

Meer informatie

Voor ondersteuning bij het gebruik van de *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*, kijk op www.meldcode.nl

13. Wat moet ik doen als een kind door een medewerker wordt misbruikt?

1. Meld het aan de directeur

Iedere leerkracht is verplicht om een vermoeden van seksueel misbruik van een kind of jongere door een medewerker te melden aan de directeur van de school. Deze meldplicht geldt ook voor stagiairs, uitzendkrachten, vrijwilligers en schoonmaakpersoneel.

2. Meld het aan de vertrouwensinspecteur en de zedenpolitie.

De school is wettelijk verplicht om een vermoeden van seksueel misbruik te melden bij de vertrouwensinspecteur en de zedenpolitie. Deze verplichting geldt voor klachten over leerkrachten, directies en anderen die contractueel aan de school zijn verbonden. De vertrouwensinspecteur en de zedenpolitie kan de school ondersteunen en adviseren. De vertrouwensinspecteur heeft geheimhoudingsplicht bij klachten over seksueel misbruik. De vertrouwensinspecteur maakt met de school afspraken over verdere stappen.

3. Informeer de ouders

De ouders van het slachtoffer moeten direct geïnformeerd worden door de directie. In dit gesprek moet het volgende aan de orde te komen:

- ▶ informatie over de concrete maatregelen die getroffen zijn;
- ▶ de persoon binnen school bij wie ouders terecht kunnen met vragen;
- ▶ ruimte voor emoties;

- ▶ het dringende advies het kind niet extra te belasten, dat wil zeggen het kind te laten vertellen wat het uit zichzelf kwijt wil, maar niet uit te vragen;
- ▶ ouders wijzen op mogelijke hulpverlening en/of ondersteuning;
- ▶ wat te communiceren met de klas, afhankelijk van de leeftijd;
- ▶ het voorkomen van stigmatisering.

4. Doe melding

Is er een redelijk vermoeden van een zedendelict? Dan is het bevoegd gezag van de school (directeur of bestuur) verplicht om melding te doen. Ouders worden hiervan vooraf op de hoogte gesteld.

Let op: ook als er bedenkingen zijn van betrokken ouders en kinderen is de school verplicht om melding te doen. De wet stelt in dit geval het algemeen belang boven dat van individuele betrokkenen. Het gaat er namelijk niet alleen om dat het seksueel misbruik stopt en herhaling wordt voorkomen, maar ook dat een schoolbestuur geen eigen rechter gaat spelen of het probleem 'binnenskamers' probeert op te lossen.

5. Volg het protocol

Volg het protocol van de school over de meldplicht seksueel misbruik. In dit protocol staat welke procedure de school het beste kan volgen. Bij twijfel kan de school advies inwinnen bij Veilig Thuis, de Onderwijsinspectie, eigen vertrouwenspersonen en bij de zedenpolitie.

Let op

Doe bij duidelijke vermoedens zo snel mogelijk melding of aangifte bij de zedenpolitie.

14. Wat kunnen we als school doen bij misbruik door een leerling?

Bij een grensoverschrijdend incident zijn er een paar stappen die je als school kunt zetten:

1. Bied excuses aan de ouders aan

Excuseer je als school voor de onveilige situatie op school.

2. Regel professionele hulp voor de betrokken ouders

De praktijk maakt duidelijk dat een school de afhandeling van complexe incidenten niet altijd alleen aan kan. Emotionele begeleiding van de betrokken ouders blijkt in de praktijk geen overbodige luxe. De ouders zitten vol emoties, hun kind is gekwetst, hun vertrouwen in de school is beschaamd. Ook kan een seksueel misbruik verleden van een ouder een heftige emotionele reactie tot gevolg hebben.

Werk samen met expertorganisaties, zoals de Vertrouwensinspectie, de GGD, de Schoolbegeleidingsdienst, het Centrum voor Jeugd en Gezin, Veilig Thuis en de zedenpolitie.

3. Voer gesprekken met ouders van beide partijen

Probeer samen tot oplossingen te komen. Maak van de ouders van beide partijen (pleger en slachtoffer) 'bezorgde ouders' en zoek naar een gezamenlijk belang. De school vertegenwoordigt de belangen van de totale school. Dat kan betekenen dat de school beslissingen neemt die één van beide partijen niet zint, bijvoorbeeld ten aanzien van het dilemma: gaat een kind van school of niet?

Het is belangrijk om de ouders altijd te informeren over de gemaakte keuze en deze te beargumenteren.

4. Neem extra veiligheidsmaatregelen op school

Denk aan praktische maatregelen om de veiligheid in de klas en op school te vergroten. Als het kind dat de grens overschreed op school blijft, kun je afspraken maken over:

- ▶ halen en brengen op school
- ▶ toezicht op het kind (in de klas, op het schoolplein)
- ▶ het plaatsen van de betreffende kinderen in een andere groep, eventueel tijdelijk.

5. Speel open kaart

Het is goed om open kaart te spelen en te blijven communiceren met alle betrokkenen.

Informeer het personeel en geef informatie over de concrete maatregelen die zijn getroffen en de afspraken die zijn gemaakt. Vertel ook over het verloop van het onderzoek. Let goed op of alles volgens de gemaakte afspraken verloopt. Wees alert op signalen, want mogelijk zijn er meer slachtoffers.

15. Waarom moet je als school altijd snel ingrijpen?

Hoe eerder seksueel geweld stopt, hoe beter. Ervaring met seksueel geweld is vaak een traumatische gebeurtenis waarbij een kind een overweldigende en hevige angst voelt. Een trauma is van grote invloed op de hersenen en activeert een zogenaamde alarmbel: vechten-vluchten-bevriezen. Bij structureel gevaar is een kind altijd alert en staat de alarmbel altijd aan. Uiteindelijk kan dat leiden tot psychosociale klachten en symptomen van een Post Traumatische Stress Stoornis (PTSS).

16. Kunnen we als school zelf een onderzoek instellen?

Nee. Scholen hebben geen opsporingsbevoegdheid en zijn over het algemeen ook niet opgeleid om getuigenverklaringen af te nemen en de vermoedelijke pleger te verhoren. Als je als school toch op onderzoek uitgaat, bestaat het risico dat het eventueel daarop volgende strafrechtelijke onderzoek ernstig belemmerd wordt. Dat komt omdat de pleger gealarmeerd wordt en de gelegenheid krijgt om zichzelf in te dekken voordat de politie op de stoep staat voor verhoor. Daarnaast is het met name bij zedenzaken van belang dat wederzijdse beïnvloeding van getuigen – zoals slachtoffers of ouders – wordt voorkomen. Dit risico wordt kleiner als het horen van getuigen zo snel mogelijk gebeurt door het daarvoor bevoegde instantie: Veilig Thuis of de zedenpolitie.

17. Mogen ouders hun kinderen ondervragen?

Nee, het is beter als ouders hun kind zo min mogelijk bevragen, zodat alle schijn van beïnvloeding van de getuige wordt vermeden. Hiermee voorkom je dat de advocaat van de verdachte of de rechter later constateert dat er sprake is geweest van getuigenbeïnvloeding.

18. Moet een verdachte medewerker naar huis worden gestuurd?

Als dit in het belang van de school is, kan een werknemer tijdelijk op non-actief worden gesteld. Dit bepaalt de school. Op non-actief stellen vindt plaats ongeacht of de aangeklaagde schuldig is of niet. Het is dus geen bewijs van schuld.

19. De school moet zijn personeel toch ook beschermen?

Dat klopt. De directie heeft de plicht om een goed werkgever te zijn. Maar de directie heeft ook de plicht om te zorgen voor het welzijn van kinderen en deze laatste plicht gaat vóór bij een vermoeden van seksueel misbruik, weliswaar met inachtneming van goed werkgeverschap. Als school moet je dus vóór alles het vermoedelijk slachtoffer in bescherming te nemen en te voorkomen dat het er meer worden.

Let op

Maak de op non-actiefstelling als standaardprocedure duidelijk aan alle personeel en alle ouders, dus voordat dit soort zaken überhaupt spelen. Hierdoor kun je proberen te voorkomen dat een op non-actiefstelling direct wordt opgevat als een bewijs van schuld, zowel bij collega's als bij ouders als bij de aangeklaagde zelf.

20. Waar kan de aangeklaagde medewerker zijn verhaal kwijt?

Het is de verantwoordelijkheid van de school om een vertrouwenspersoon voor de aangeklaagde ter beschikking te stellen. De aangeklaagde moet bij iemand zijn of haar verhaal kwijt kunnen en op de hoogte gehouden worden van verdere ontwikkelingen, mits deze informatie het politie-onderzoek niet schaadt.

21. Hoe voorkomen we grote onrust bij ouders?

Overleg met de GGD of de zedenpolitie hoe je onrust bij ouders kunt voorkomen. Bij een vermoeden van seksueel misbruik door een medewerker start de zedenpolitie een strafrechtelijk (voor)onderzoek. Dit gebeurt zowel bij een melding als bij aangifte.

De politie kijkt in deze fase ook of er sprake is van maatschappelijke onrust of dat er een reëel risico bestaat dat dit gaat ontstaan. Als dat het geval is, kan de politie samen met de GGD de school ondersteunen bij het maken van een plan van aanpak. Doel is om mogelijke onrust tot een minimum te beperken. Dat gebeurt door het geven van adequate voorlichting op het juiste moment aan de juiste personen en het coördineren van goede opvang en hulpverlening.

22. Wat kunnen we als school doen om seksueel misbruik te voorkomen?

Voor een school is het belangrijk dat je zorgt voor een veilig schoolklimaat. Als school ben je immers verantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen. Er zijn verschillende manieren om een veilig klimaat op school te creëren:

1. Maak een veiligheidsplan met gedragsregels

In het veiligheidsplan staan afspraken over gedragsregels, over hoe je met elkaar op school omgaat. De regels gelden voor de kinderen maar ook voor het schoolpersoneel. Welk gedrag is wel en niet acceptabel? En wat gebeurt er als je gedrag vertoont dat niet acceptabel is? In het plan staat ook waar je naartoe kunt als de gedragsregels worden overtreden.

2. Trek als leerkrachten één lijn

Het is van belang dat leerkrachten een gezamenlijke lijn volgen in hoe om te gaan met seksueel verkennend gedrag van kinderen. Maak afspraken zoals:

- ▶ Werk met het kind aan sociale vaardigheden, weerbaarheid, grenzen aangeven en grenzen respecteren;
- ▶ Informeer leerkrachten over de normale seksuele ontwikkeling bij kinderen;
- ▶ Train de leerkrachten op het spreken met kinderen over onderwerpen als seksualiteit en seksuele druk;
- ▶ Leer leerkrachten om adequaat met signalen van seksuele druk om te gaan en hoe te handelen.

Alles over preventie

Kijk voor actuele en praktische informatie over preventie van seksuele intimidatie en andere ongewenste omgangsvormen in het onderwijs op: www.schoolenveiligheid.nl

3. Zet de regels in de schoolgids

De school doet er goed aan om ouders over deze aanpak te informeren. Neem daarom de gedragsregels op in de schoolgids. Dit geeft niet alleen duidelijkheid, het helpt ook om seksueel gedrag bespreekbaar te maken binnen het schoolteam, met de kinderen en met de ouders.

4. Stel een klachtenregeling op

Elke school is verplicht om een klachtenregeling op te stellen. Hierin staat hoe de school omgaat met een klacht over machtsmisbruik. Dat kan gaan om seksuele intimidatie en seksueel misbruik, maar ook om agressie, geweld en pesten. Een klachtenregeling beschermt kinderen en medewerkers tegen machtsmisbruik en zorgt voor een veilig schoolklimaat. In de klachtenregeling staat wie de contactpersoon is binnen de school, welke vertrouwenspersonen er buiten de school zijn en waar de klachtencommissie kan worden bereikt. Zowel kinderen, hun ouders als personeelsleden kunnen een klacht indienen bij de klachtencommissie. Scholen zijn verplicht om informatie over de klachtenregeling op te nemen in de schoolgids.

De (externe) vertrouwenspersoon heeft als voornaamste taak om kinderen en hun ouders/ verzorgers bij te staan en te adviseren als ze geconfronteerd worden met bij machtsmisbruik, zoals seksueel misbruik. De vertrouwenspersoon kan de school ondersteuning geven bij beleidsontwikkeling en voorlichting geven over klachtbehandeling. Verder kan hij of zij de school adviseren over bestrijding en preventie van machtsmisbruik, waaronder seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag.

5. Maak er schoolbeleid van

Schoolbeleid over grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik zorgt ervoor dat er op alle niveaus op dezelfde manier mee wordt omgegaan. Hoe pak je dit concreet aan?

- ▶ Zorg dat de vertrouwenspersonen deskundig zijn op het gebied van seksueel misbruik.
- ▶ Maak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in het zorgteam een vanzelfsprekend aandachtspunt.
- ▶ Zorg dat de medewerkers worden getraind en gecoacht op het gebied van seksueel misbruik.
- ▶ Zorg dat de school een protocol heeft over het omgaan met (vermoedens van) seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik..
- ▶ Geef kinderen voorlichting over seksualiteit.

6. Werk samen met anderen

Het voorkomen en stoppen van grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik kun je als school niet alleen. Zorg voor een goede samenwerking met de leerplichtambtenaar; deze kan misschien uitzoeken waarom een kind niet op school komt. Dat geldt ook voor de ketenpartners in de zorg/hulpverlening: de GGD, politie, Centrum Seksueel Geweld, Sociale Wijkteams en Veilig Thuis.

A

Signalen voor mogelijk seksueel misbruik van kinderen

Emotionele en gedragsmatige signalen bij seksueel misbruik

Afwijkend seksueel gedrag:

- ▶ sterke belangstelling voor de geslachtsdelen of anus;
- ▶ overmatig of dwangmatig masturberen of masturberen met voorwerpen;
- ▶ angst voor lichamelijk contact, of juist (overmatig) zoeken van seksueel getint lichamelijk contact.

Niet-leeftijdsadequaate seksueel gedrag:

- ▶ herhaalde pogingen anderen te betrekken bij seksueel gedrag dat niet overeenkomt met de leeftijd van het kind;
- ▶ seksueel agressief en dwingend gedrag tegenover andere kinderen;
- ▶ vroegrijp gedrag of duidelijk provocerend seksueel gedrag (gezinsleden willen tongzoenen, likken, in het kruis pakken enz.);
- ▶ niet-leeftijdsadequaate seksueel spel met poppen.

Niet-leeftijdsadequate kennis van seksualiteit:

- ▶ gedetailleerde, voor de leeftijd ongebruikelijke, kennis van seksualiteit;
- ▶ herhaalde en consistente beschrijving van niet-leeftijdsadequate seksuele ervaringen;
- ▶ niet zo zeer tonen van niet-leeftijdsadequate kennis maar tonen van angstige en vermijdende reacties op afbeeldingen van al dan niet blote jongens en meisjes, kinderen in bad enz.

Relationele problemen:

- ▶ slechte ouder-kind relatie;
- ▶ isolement ten opzichte van leeftijdgenoten: het kind speelt niet met andere kinderen, is niet geliefd bij andere kinderen, trekt zich terug in fantasiewereld;
- ▶ angst voor anderen of voor een bepaalde man of vrouw in het bijzonder;
- ▶ sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind, ook tegenover de eigen ouders;
- ▶ geen vertrouwen in anderen, zowel volwassenen als kinderen.

Let op

De signalen die kinderen kunnen vertonen als gevolg van seksueel misbruik variëren met de leeftijd, het geslacht en het ontwikkelingsniveau van een kind. De aard en ernst van de klachten variëren met de ernst van het misbruik en de context waarbinnen dit heeft plaatsgevonden. Het is belangrijk om je te realiseren dat elk signaal op zich niet betekent dat het kind misbruikt is, maar dat het gaat om meerdere signalen. Het gaat bij jonge kinderen vooral om plotselinge of onverklaarbare gedragsveranderingen.

Ontwikkelingsstoornissen:

- ▶ niet zindelijk zijn, zowel wat urine als ontlasting betreft;
- ▶ ander regressief gedrag;
- ▶ achteruitgang spraak-taalontwikkeling;
- ▶ achteruitgang motoriek, houterige beenbewegingen;
- ▶ plotselinge en onverklaarbare achteruitgang van schoolprestaties;
- ▶ geheugen- spraak- taal- en/of concentratiestoornissen.

Andere gedragssignalen:

- ▶ slaapstoornissen, vermoeidheid ten gevolge van slapeloosheid;
- ▶ nachtmerries;
- ▶ labiel gedrag;
- ▶ hyperactief of apathisch gedrag;
- ▶ ongevalgevoelig;
- ▶ geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- ▶ eetproblemen;
- ▶ ongegronde schuldgevoelens;
- ▶ lage zelfwaardering;
- ▶ angstig gedrag, bijvoorbeeld angstig voor mannelijke volwassenen;
- ▶ negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor het eigen lichaam;
- ▶ angst om op de rug te liggen;
- ▶ angst bij aanraken van de bovenbenen, billen en buik;
- ▶ spijbelen;
- ▶ weglopen en ander 'acting-out' gedrag (bijvoorbeeld kleine criminaliteit);
- ▶ psychiatrische problematiek (fobieën, depressief gedrag, zelfhaat, automutilatie, enz.)

B

Het Vlaggensysteem

Het Vlaggensysteem stimuleert gezond seksueel gedrag en draagt bij aan het voorkomen en terugdringen van seksueel grensoverschrijdend gedrag onder kinderen en jongeren. Het biedt professionele opvoeders handvatten om seksueel gedrag adequaat te beoordelen, bespreekbaar te maken en gepast te reageren.

De interventie wordt toegepast door professionele opvoeders, pedagogen, hulpverleners en leerkrachten. Het Vlaggensysteem biedt ook handvatten voor ouders of verzorgers.

Zo werkt het:

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u terecht bij Tineke Mooij, verpleegkundige seksuele gezondheid: tineke.mooij@ggd.groningen.nl

De interventie Vlaggensysteem is erkend als Goed Onderbouwd.

► Zes gedragscriteria

De 6 criteria van het Vlaggensysteem helpen je om seksueel gedrag te duiden: is het gedrag gezond of grensoverschrijdend? De criteria zijn:

1. toestemming,
2. vrijwilligheid,
3. gelijkwaardigheid,
4. leeftijds- of ontwikkelingsadequaat,
5. contextadequaat,
6. zelfrespect.

► Vier beoordelingsvlaggen

Vervolgens beoordeel je het seksuele gedrag van kinderen en jongeren in een van de 4 kleurcategorieën:

1. groen is aanvaardbaar seksueel gedrag,
2. geel is licht seksueel grensoverschrijdend gedrag,
3. rood is ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag,
4. zwart is zwaar grensoverschrijdend gedrag.

► Op maat reageren

Hoe je reageert op seksueel gedrag van kinderen en jongeren is erg belangrijk. Ze leiden er enorm veel uit af. Met het Vlaggensysteem leer je pedagogisch te reageren, zonder te veroordelen. Met specifieke aandacht voor kinderen en jongeren met een beperking en/of andere culturele achtergrond.

Adressen & websites

GGD Groningen, Jeugdgezondheidszorg

050 367 4000

www.ggd.groningen.nl

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) van GGD Groningen is onderdeel van de publieke gezondheidszorg. De JGZ biedt laagdrempelige, preventieve zorg waar alle ouders, kinderen en jongeren terecht kunnen voor informatie en ondersteuning op het gebied van een gezonde en veilige ontwikkeling en positieve opvoeding. De JGZ vaccineert, monitort de gezondheid en de ontwikkeling van kinderen en jongeren en ondersteunt en begeleidt ouders bij de groei en opvoeding van hun kinderen. De JGZ is daar waar kinderen en jongeren zijn en vervult zo een verbindende rol tussen enerzijds (voor) scholen, wijkvoorzieningen en eerstelijns voorzieningen en anderzijds specialistische hulp.

Veilig Thuis

0800 2000

www.veiligthuisgroningen.nl

Veilig Thuis Groningen is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in de provincie Groningen. Het is een organisatie waar slachtoffers, daders en omstanders terecht kunnen voor deskundige hulp en advies. Veilig Thuis is er voor iedereen, jong en oud, die te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig Thuis geeft advies en biedt ondersteuning, ook aan professionals. Veilig Thuis biedt de helpende hand, doorbreekt onveilige situaties en zet mensen in beweging. Veilig Thuis biedt perspectief op een betere situatie waardoor mensen weer toekomst hebben. Mét of zonder elkaar.

Wil je advies en hulp voor de ander en/of voor jezelf?

Bij Veilig Thuis Groningen kun je vragen stellen of je hart luchten. Je krijgt een hulpverlener aan de lijn die aandachtig naar je verhaal luistert. Deze hulpverlener zet alles voor je op een rij, beantwoordt je vragen en geeft advies. Ook kijkt de hulpverlener samen met jou welke professionele hulp er nodig is. Als je wilt, kun je anoniem blijven.

Centraal Meldpunt Vertrouwensinspecteurs

0900 111 3 111

www.onderwijsinspectie.nl

Bij de Inspectie van het Onderwijs werkt een klein team van vertrouwensinspecteurs. Ouders, kinderen, docenten, directies en besturen kunnen de vertrouwensinspecteur benaderen wanneer zich in of rond de school problemen voordoen op het gebied van:

- ▶ seksuele intimidatie;
- ▶ seksueel misbruik;
- ▶ lichamelijk geweld;
- ▶ grove pesterijen;
- ▶ extremisme;
- ▶ radicalisering.

Ernstige klachten die vallen binnen deze categorieën kunnen voorgelegd worden aan de vertrouwensinspecteur. Deze zal adviseren en informeren. Zo nodig kan de vertrouwensinspecteur ook begeleiden in het traject naar het indienen van een formele klacht of het doen van aangifte.

Politie Groningen, zedenpolitie Noord-Nederland

0900 8844 (vraag naar de zedenpolitie)

De zedenpolitie houdt bij het eerste contact een informatief gesprek, waarin het slachtoffer en/of ouders worden ingelicht over de werkwijze van de politie in deze. Daarna is er bedenktijd om te beslissen of er aangifte wordt gedaan. Tijdens het gesprek met de zedenpolitie worden details van het incident uitgevraagd. Er zijn speciaal hiervoor opgeleide vrouwelijke en mannelijke rechercheurs die veel ervaring en kennis hebben over zedenzaken. Zij zijn getraind in het goed omgaan met emotionele gevoeligheden en kinderen. De verhoren binnen zedenonderzoeken worden door de politie op beeld en/of geluid vastgelegd. Het slachtoffer of iemand anders kan er ook voor kiezen alleen een melding te doen van seksueel geweld.

Raad voor de Kinderbescherming

050 751 2000

www.kinderbescherming.nl

Ieder kind heeft recht op een gezonde en evenwichtige ontwikkeling. Ouders hebben het recht om hun kind naar eigen inzicht op te voeden, hen te behoeden voor risico's en veilig op te laten groeien tot zelfstandige individuen. De overheid, ofwel de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), respecteert het ouderlijk gezag. Ook ziet de RvdK toe op de rechten van het kind en waarborgt deze.

Wanneer een kind bedreigd wordt in zijn ontwikkeling en het de ouders niet (meer) lukt om hun kind veilig te laten opgroeien, is het de taak van de overheid om voor het kind op te komen. De RvdK doet dan onderzoek of er juridisch moet worden ingegrepen en wat de pedagogische condities moeten zijn om de bedreigde situatie van het kind te keren. In ernstige situaties zal de RvdK de rechter verzoeken om in te grijpen. De rechter toetst het verzoek van de RvdK en beslist onafhankelijk en zelfstandig. De wet beschermt kind en ouders. Zijn zij het niet eens met de beslissing van de rechter, dan hebben zij het recht om in beroep te gaan tegen de beslissing. Ook adviseert de RvdK de rechter op verzoek in zaken waarbij ouders scheiden en het niet eens worden over afspraken over hun kind(eren), zoals het gezag, de erkenning, het hoofdverblijf en de omgang.

Websites

www.meldcode.nl

Voor informatie over de *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*.

www.scholenveiligheid.nl

Veel informatie en beleidsadviezen over diverse thema's, zoals seksuele intimidatie, loverboy-problematiek, veilig internetten en gedragscodes voor sociale media.

www.stappenplansexting.nl

Ook online verkennen kinderen seksuele wensen en grenzen. Ze ontmoeten anderen, flirten, dagen elkaar uit, maken seksueel getinte grappen en wisselen naaktfoto's en filmpjes uit. Met 'sexting' zoals dit heet, is op zichzelf niets mis. Het past bij de seksuele ontwikkeling van kinderen. Maar sexting is niet zonder risico's. Op deze website vind je een overzicht van alle mogelijke acties waaraan gedacht kan worden. Met informatie, tips en hulpmiddelen om snel te kunnen handelen bij incidenten.

www.nji.nl

Het Nederlands Jeugdinstituut is de kennisnetwerk-organisatie voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het ontwikkelt, beheert en implementeert kennis waarmee de kwaliteit van de jeugd- en opvoedingssector verbeterd kan worden.

www.augeo.nl

Alle kinderen moeten veilig kunnen opgroeien. Maar in Nederland worden ieder jaar 119.000 kinderen mishandeld. De Augeo Academy traint professionals om kindermishandeling sneller te kunnen herkennen en aan te pakken. Jaarlijks vergroot de Academy de kennis en vaardigheden van tienduizenden leerkrachten, artsen, verpleegkundigen, medewerkers in de kinderopvang en andere professionals.

Colofon

Brontekst

GGD Amsterdam,
Steunpunt Seksueel Geweld

Redactie en vormgeving

GGD Groningen

Extra exemplaren
te bestellen bij GGD Groningen via
servicebureau@ggd.groningen.nl

